

EIA

POSUZOVÁNÍ VLIVŮ NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Ing. Jan Kozák, CSc., Mgr. Zdeněk Stejskal:
Hluk ze silniční dopravy na území ČR (2)

Ing. Jitka Lhotáková:
**Informační systém EIA –
informace o vývoji aplikace a datovém obsahu (6)**

RNDr. Radim Misaček:
**Zkušenosti s pilotním provedením SEA vybraných pro-
gramových dokumentů (8)**

Příloha

Ing. Jiří Stach:
CD-ROM Environmentální informace 2001/2002

Hluk ze silniční dopravy na území ČR

Ing. Jan Kozák, CSc., Mgr. Zdeněk Stejskal

1.0 ÚVOD

V České republice není monitorována hluková zátěž území a obyvatelstva, zejména z hlediska zdrojů vyvolávajících tyto expozice. Ministerstvo životního prostředí proto již celou řadu let postrádá relevantní údaje o hlukové zátěži na území ČR pro potřeby:

1. statistických informací pro EUROSTAT, OECD;
2. ročenky MOP a smírování státní politiky životního prostředí v oblasti hluku;
3. uplatnění zdůvodněných požadavků na technická opatření proti hluku;
4. koordinační funkce MOP v oblasti hluku;
5. poskytování co nejrozsáhlejších objektivních informací o hluku v území veřejnosti a zainteresovaným odborným orgánům.

Teprve v posledních letech však svůj požadavek konkretizovalo.

2.0 SYSTÉM DATABÁZE ÚDAJŮ O HLUKU

Systém databáze navržený pro soustřeďování údajů o hluku umožňuje strukturovanou analýzu dat a vede k různým možnostem prezentace. Systém je realizován elektronicky jako hypertext.

Zdroji dat, kterými by měla být databáze naplňována, jsou:

a) hlukové mapy silniční dopravy míst, která jsou zahrnuta do usnesení vlády ČR č. 323/1999, respektive aktualizované politiky MOP (mista s více jak 50 000 obyvateli);

b) akustické studie obsažené v dokumentacích zpracovaných podle zákona č. 244/1992 Sb., respektive zákona č. 100/2001 Sb.

Jak dále ukážete, velmi významným zdrojem podkladových údajů jsou výsledky sčítání dopravy na silniční síti provedené v roce 2000 Ředitelstvem silnic a dálnic ČR.

Strukturu databáze lze znázornit dále uvedeným schématem.¹

3.0 NAPLŮVÁNÍ DATABÁZE

3.1 Akustické charakteristiky

Základním a jediným akustickým deskriptorem vyžadovaným EUROSTAT a OECD, který se přes nikteré dílel výhrady používá již celou řadu let i v ČR, je ekvivalentní hladina akustického tlaku $A_{L_{\text{Aeq}}}$ v dB.

Indikátory OECD i údaje v databázi jsou členěny do pítidecibelových pásem s počáteční hodnotou 50 dB (pro den), respektive 40 dB (pro noc). Nejvyšší hodnoty v případě silniční dopravy jen zřídka překračují $L_{\text{Aeq}} = 80$ dB.

3.2 Neakustické charakteristiky

Sledovaným ukazatelem je počet osob (bytů, domů) zasažených hlukem v jednotlivých pítidecibelových pásmech. Zjišťuje se především procentní zastoupení obyvatel vystavených nadměrnému hluku.

3.3 Hlukové mapy

Hlukovou mapou se rozumí grafické vyjádření charakteristik akustické situace ve venkovním prostředí. Důležitou součástí jsou protokoly z jednotlivých stanovišť, které obsahují povinnou řadu podstatných informací usnadňujících interpretaci hlukové mapy.

Na základě hlukové mapy lze:

- porovnávat hladiny dopravního nebo průmyslového hluku s limity nevyšší přípustných hladin ve venkovním prostředí,
- retrospektivně hodnotit vývoj akustické situace ve venkovním prostředí,
- posuzovat výhledovou akustickou situaci ve venkovním prostředí zejména z hlediska očekávaného dopravního a průmyslového rozvoje,
- koordinovat aktivity v oblasti územního plánování a využití území,
- v neposlední míře získat data o hluku ve sledovaném území.

Nejobvykleji používaným indikátorem stavu akustické situace při vypracovávání hlukových map je ekvivalentní hladina akustického tlaku $A_{L_{\text{Aeq}}}$, vyjadřovaná v decibelech.

Hlukovou mapou, která byla zvolena pro ověření způsobu získávání dat o hluku a určení procenta obyvatel zasažených nadměrným hlukem, byla zvolena hluková mapa místa Litomyšl. Hluková mapa místa Litomyšl pokrývá sídlo s přibližně 10 000 obyvateli a obsahuje izofonová pásma 65, 55 a 50 dB. Hluková mapa byla vypracována v roce 1995 a prvním nezbytným krokem bylo její kalibrování na rok 2001. V rámci její kalibrace, která spočívala v měření hluku a souběžném sčítání dopravy na několika uzlových místech komunikační sítě místa, byly zjištěny hodnoty, které vyvolaly nutnost mírných úprav poloh izofon. Hluková mapa místa Litomyšl ve své původní dokumentaci neobsahuje žádné údaje o počtu domů, bytů a osob spadajících do jednotlivých hlukových pásem. Tyto údaje bylo tedy nutné získat na místě jednak přímým sčítáním domů, jednak přezazováním jednotlivých stavebních bloků, případně skupin bloků stejného charakteru urbanistickým typům (ORZ, OSZ, JRZ apod.) se zaznamenáním jejich výšky (počet podlaží).

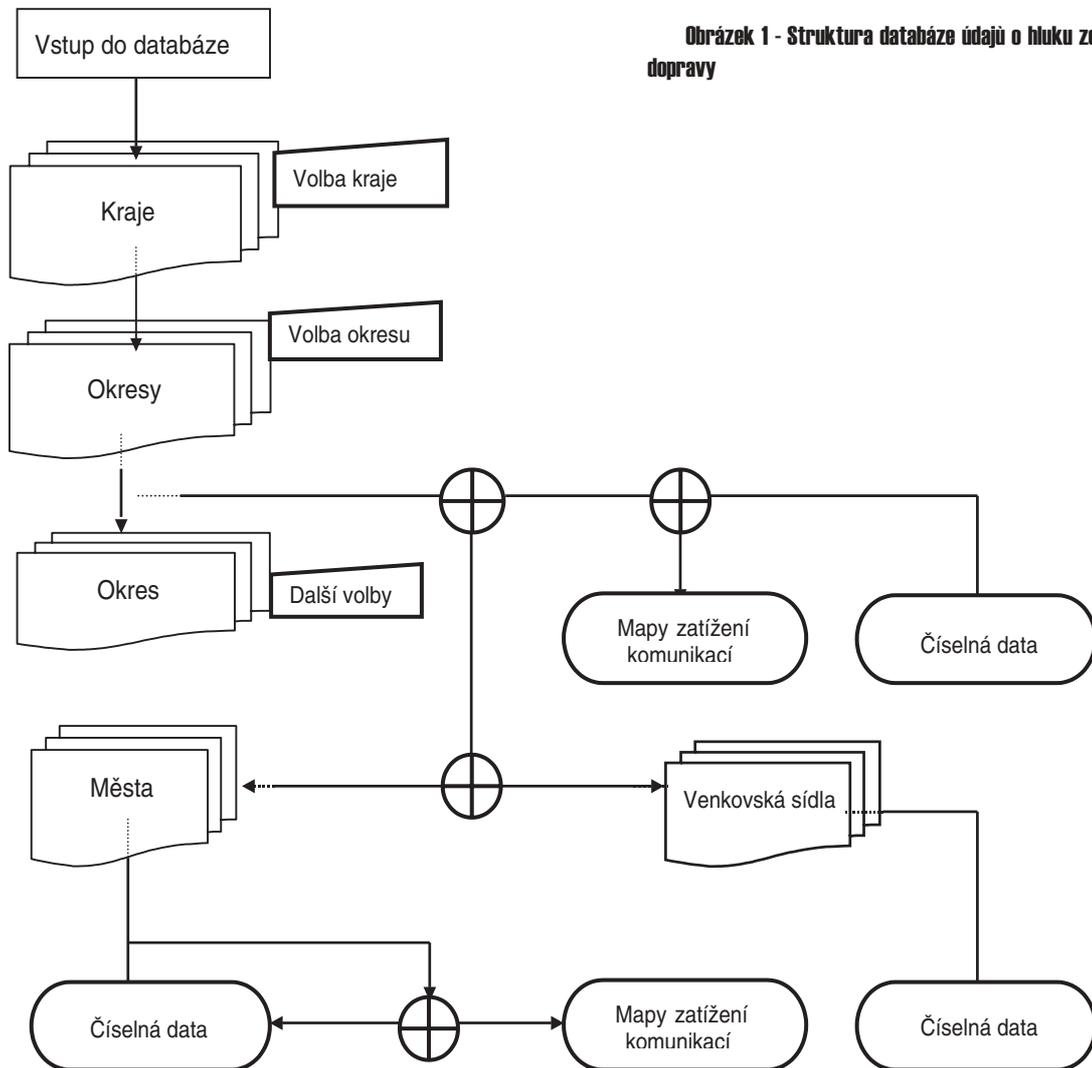
Zásadním zdrojem dat měla být výpočtová hluková mapa pozemní dopravy místa Jihlava, zpracovaná pro MOP a ÚHA Jihlava Dr. Liberkem jako metodický návod a studie proveditelnosti v roce 2000. Tato mapa je konstruována na základě objektových metasouborů, není vypočtena pro všechny komunikace na kterých bylo provedeno sčítání dopravy, neobsahuje (a ani neumožňuje) určení počtu obyvatel ve vztahu k jejich potenciální hlukové zátěži.

Na základě analýzy této hlukové mapy a na základě poznatků z jiných hlukových map je nezbytné konstatovat, že *hlukové mapy, tak jak jsou zpracovány, neumožňují přímé a jednoduché získání údajů o hluku* požadovaných OECD a dalšími orgány.

3.4 Akustické studie dokumentací zpracovaných podle zákona č. 244/1992 Sb.

Pro navržení metodiky způsobu získávání údajů o hluku a určení % obyvatel zasažených nadměrným hlukem, které byly zjištěny ve studiích EIA, byly zvoleny dva projekty, respektive dokumentace a posudky k těmto dokumentacím. První se týká liniové stavby, kde jde o silniční obchvat

¹ Databáze je zatím naplněna daty jen z velmi malé části.

Obrázek 1 - Struktura databáze údajů o hluku ze silniční dopravy

sídla Olbramovice, druhá se vztahuje k rozšíření tíšebního prostoru pískovny Hostín.

V Olbramovicích, okres Benešov, kterými v současné době prochází silnice 1. třídy I/3, je projektován silniční obchvat odklánějící dopravu mimo obec. Z dokumentace k této stavbě je možné konstatovat pouze to, že v denní době je přibližně 50 % obyvatel Olbramovic zasaženo hlukem, jehož hodnoty se pohybují od 50,0 dB do 67,1 dB. Procentní podíl zasažení obyvatelstva Olbramovic hlukem v pítidecibellových pásmech podle požadavků OECD nelze z této dokumentace určit.

Proto bylo nejprve území Olbramovic naskenováno z mapy v měřítku 1 : 10 000 a zvětšeno na měřítko 1 : 3200. Dále byl proveden terénní průzkum, na jehož základě byly zjištěny velikosti objektů, stoupání/klesání komunikace, její povrch. Poté byly vypočteny pro sledované území izofony v pítidecibellovém rozpětí L_{Aeq} od 40 do 65 dB ve výšce 3 m nad terénem a na základě terénního průzkumu určené počty obyvatel přiřazeny do příslušných pásem.

Zcela analogická je akustická studie rozšíření tíšebního prostoru pískovny Hostín. Pro zjištění počtu osob zasaženo hlukem bylo postupováno stejně jako v předchozím případě.

3.5 Stanovení počtu obyvatel zasaženo hlukem podle dokumentace dálničního obchvatu místa Plzeň zpracované podle zákona č.244/1992 Sb.

3.5.1 Podkladové materiály

Po prostudování dokumentace dálničního obchvatu místa Plzeň zpracované podle zákona č.244/1992 Sb., která je k dispozici na MOP, Odbor posuzování vlivů na životní prostředí, byly vybrány materiály, které se alespoň částečně zabývají počty osob zasaženo hlukem.

3.5.2 Počet osob zasaženo hlukem v důsledku výstavby dálnice D5 v úseku Ejovice - Sulkov.

3.5.3 Postup stanovení počtu osob zasaženo hlukem

Velmi podrobné prostudování všech materiálů výše uvedených prokázalo, že současné dokumentace zpracované podle zákona o posuzování vlivů staveb na životní prostředí a v nich obsažené hlukové studie se počty osob zasaženo hlukem zabývají jen okrajově. Hlukové studie obsahují téměř vždy vypočtené izofony jak pro denní tak pro noční dobu vycházející z údajů, (více méně přesně stanovených) o intenzitě dopravy na příslušných komunikacích. Dále se ukázalo, že konkrétní počty osob zasaženo hlukem jsou uvedeny pouze v dokumentaci k dálnici D5 „Stavba 0510 Ejovice - Sulkov. Hodnocení vlivů na životní prostředí“. Hluková studie, kterou v Pragoprojektu vypracoval Ing. Průša, byla dle autora vypracována jako podklad pro zpracování dokumentace EIA, případně jiné formy ekologických posouzení. Studie sleduje několik variant vedení dálnice D5 okolo Plzně:

trasu SUK2;

varianty SUK1, SU, KU, KU0;

průtah Plzně rok 1996 - 8;

průtah Plzně rok 2020 bez realizace D5;

průtah Plzně rok 2020 s realizací D5.

Dále jsou posuzovány tyto lokality:

Letkov, Ěrnice - sever, Ěrnice - jih, Radobyčice, Štinovice, Útušice, Šlovice, Nová Ves.

Výpočtem jsou stanoveny vzdálenosti izofon L_{eq} od osy komunikace pro 60, 55 a 50 dB v denní době a pro 50, 45 a 40 dB v noční době. Hluková studie obsahuje v množství stvů příloh formuláře obsahující výsledky výpočtů pro jednotlivé varianty vedení trasy a jednotlivé lokality.

V několika tabulkách jsou pak uvedeny počty osob a rekreačních objektů zasažených nadlimitním hlukem, které jsou odvozeny ze vzdáleností izofon. Bohužel ani část posudku Enviconsultu ani studie Krajské hygienické stanice Plzeň se nevinují kritickému zhodnocení údajů vztahujících se k počtu osob zasažených hlukem tak, jak jsou uvedeny v dokumentaci.

Před převzetím údajů obsažených v tabulkách kapitoly 8 dokumentace byl nezbytný terénní průzkum již proto, že v samotné studii se uvádí: „...chyby výpočtů a měření mohou dosáhnout řádově desítky procent“.

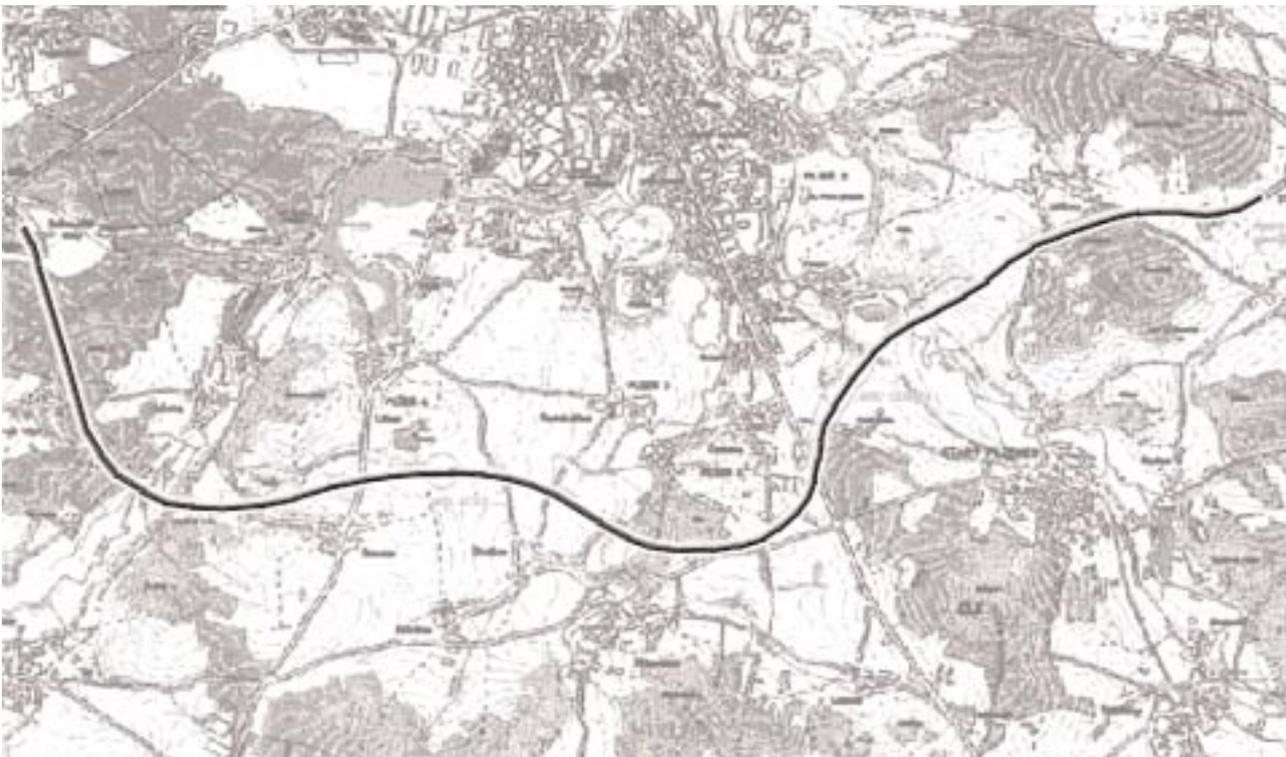
Je nutné konstatovat, že ani po terénním průzkumu není možné zpřesnit údaje uvedené v dokumentaci a nelze určit počty osob zasažených hlukem v pitidecibellových pásmech od 50 do 75 dB ve smyslu požadavků a kritérií OECD a nelze je proto ani zařadit do databáze údajů o hluku.

Jen pro úplnost tedy uvádíme obsah dvou tabulek obsažených v kapitole 8 dokumentace.

4.0 Díleí závír

I. Dokumentace EIA obchvatu místa Plzeň neumožňuje stanovit počty obyvatel zasažených hlukem ze silniční dopravy v pitidecibellových pásmech ve smyslu požadavků OECD a EUROSTAT tj. < 50, 50 - 55, 55 - 60, 60 - 65, 65 - 70, 70 - 75 a >75 dB. Z této dokumentace nelze tudíž ani převzít údaje o počtu zasažených osob a zařadit je do databáze hluku ze silniční dopravy.

Schematická mapa vedení obchvatu

II. Ostatní materiály týkající se důsledků obchvatu místa Plzeň nebo vedením dálnice D5 středem místa, které jsou MÚP k dispozici, neobsahují žádná data, ze kterých by bylo možné stanovit údaje požadované OECD a zařadit je do databáze hluku ze silniční dopravy.

III. Požadované údaje by bylo možné stanovit postupem analogickým s tím, který byl použit pro zpracování hlukové mapy místa Jihlava. Vzhledem k rozsahu a časové náročnosti takovéto práce a množství dokumentaci vypracovaných podle zákona o EIA jen pro liniové stavby je to však naprosto nereálné.

IV. Proto byl vypracován metodický návod, který by měl být zařazen do požadavků na vypracování hlukových studií v rámci dokumentaci posuzujících vlivy staveb na životní prostředí tak, aby všechny další dokumentace umožňovaly snadnější získání údajů potřebných v databázi hluku ze silniční dopravy na území ČR.

Ani další akustické studie vypracované v rámci dokumentaci podle zákona č. 244/1992 Sb., neumožní určit procentní podíl zasažení obyvatelstva hlukem v pitidecibellových pásmech ve smyslu požadavků OECD.

5.0 Využití výsledků sčítání dopravy na silniční síti provedené v roce 2000 BŠD ČR

Výsledky sčítání dopravy na silniční síti předkládá BŠD v numerické i grafické podobě členěné na okresy a kraje, které je zahrnují.

Tabelované hodnoty uvádí pro všechny silnice čísla sčítacích úseků a k nim přiřazené intenzity dopravy jednotlivých kategorií vozidel. Komunikace jsou zobrazeny na schematických mapách krajů. Intenzita dopravy ve sčítacích úsecích na komunikacích je barevně rozlišena; sčítací úseky na mapách mají shodné číselné označení s tabelovanými daty.

Na příkladu okresu Beroun bude naznačen postup získání mapy „Schéma zatížení komunikační sítě hlukem ze silniční dopravy“.

Základní kroky postupu:

1) přepočítání patnácti kategorií vozidel na dvě: osobní vozy a nákladní vozy;

2) výpočet L_{eq} ,

Tabulka 1 - Poěty zasažených obyvatel pro 3 stavy, kde byla rozhodující izofona pro denní hodnotu hluku 55 dB, její vzdálenost zasahovala větší počet obyvatel

Varianta	Současný stav		Bez obchvatu v roce 2020		S obchvatem v roce 2020	
	den	noc	den	noc	den	noc
II	32	25	32	25	24	19
Rokycanská	4914	2948	4533	2720	3206	1923
U Prazdroje	320	192	250	150	210	126
Zátiší	277	166	203	122	148	89
Nová Hospoda	171	111	154	100	105	68
Součet	5714	3442	5163	3117	3693	2225

Poznámka: II - úsek na výjezdu z Plzně do Prahy od habitova směrem k Ejovicím

Tabulka 2 - Procentuální odhad snížení počtu zasažených obyvatel v centru místa a počtu obyvatel pro varianty v denní a noční době

Varianta	Současný stav	Bez obchvatu v roce 2020	S obchvatem v roce 2020
Střed místa	7875	7245	6536
den			
Střed místa	5512	5071	4575
noc			
Střed místa	100 %	92 %	83 %

3) parametry výpočtu: rychlost 50 km/h na místských komunikacích, 80 km/h na silnicích v extravilánu, 120 km/h na dálnici, povrch vozovky: ivice, vzdálenost stavebních čar od osy komunikace: obvykle 15 m;

4) zatřídění vypočtených hodnot L_{Aeq} do pitidecibelových pásem;

5) stanovení barevného (a tloušťkového) diferencování pitidecibelových pásem L_{Aeq} ;

6) naskenování schématické mapy okresu a míst;

7) přenesení čísel komunikací do naskenového schématu;

8) zakreslení barevní a tloušťkovi diferencovaných pásem podle příslušných séřtací úseků do schématu komunikační sítě;

9) zanesení konkrétní hodnoty L_{Aeq} příslušející séřtacímu úseku.

Takto zhotovené mapy hluku z automobilové dopravy jsou zahrnuty do databáze především proto, že získané hodnoty odpovídají velmi dobře hodnotám stanoveným podrobným terénním průzkumem, měřeními a výpočty². Odchytky nepřekračují $\pm 0,8$ dB, což je hluboko uvnitř pitidecibelových pásem.

6.0 ZÁVĚR

Postupným naplňováním databáze hlukovými daty, počty osob zasažených hlukem a dalšími údaji, bude získána datová základna splňující v úvodu vřtěené cíle. Navíc při průběžném aktualizování vkládaných dat bude možné získat časové řady a zřjšovat trendy rizika hluku v území.

Literatura

1. OECD Indicators for the Integration of Environmental Concerns into Transport Policies Environmental Monographs, No 80, Paris 1994

2. OECD Noise, Questionnaire 1994, Paris 1993

3. Memorandum Ěeské republiky vyjadřující ochotu a připravenost přijmout, dodržovat a využívat nástroje, které OECD připravila a přijala k péči o životní prostředí a řídit se jimi.

4. Zákon ě. 17/92 Sb., o péči o životní prostředí

5. Zákon ě. 244/92 Sb., o posuzování vřivů na životní prostředí

6. Zákon ě. 100/2001 Sb., o posuzování vřivů na životní prostředí

7. Zákon ě. 50/76 Sb., o územním plánování a stavebním řádu ve znění pozdějších předpisů

8. Zákon ě. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změní některých souvisejících zákonů

9. Nařízení vlády ě. 502/2000 o ochraně zdraví před nepříznivými účinky hluku a vibrací

10. Usnesení vlády ĚR ě. 323/1999 ke státní politice P

Práce vznikla jako součást projektu VaV MČP „Analýza rizik způsobených kumulativními účinky zátiší ekosystémů a obyvatel ĚR rizikovými prvky, vybranými toxickými sloučeninami a fyzikálními poli“ - mezi fyzikálními poli byl do projektu zahrnut hluk jako jeden z dominantních prvků rizika.

Ing. Jan Kozák, CSc., Mgr. Zdeněk Stejskal

Ěeský ekologický ústav, Praha

² Celostátní sčítání se provádí jen na komunikacích, kde intenzita provozu je větší než 500 vozidel za 24 hodin

³ Výpočet byl proveden pomocí programu HLUK + verze 5.1

⁴ Viz sborník 57. akustického semináře ČsAS

Informační systém EIA - informace o vývoji aplikace a datovém obsahu

Ing. Jitka Lhotáková

Od počátku roku 2002 je Českým ekologickým ústavem provozován Informační systém EIA k naplnění požadavků zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o zmíni některých souvisejících zákonů (informace byla otištěna v EIA 2/2002).

Vývoj aplikace je zaměřen především na to, aby bylo zajištěno co nejpřijemnější prostředí k informování veřejnosti o probíhajících záměrech a o dalších aktuálních informacích z oblasti legislativy vztahující se k procesu posuzování vlivů na životní prostředí.

V této souvislosti byla aplikace doplněna o možnost řízení záznamů a omezení záznamů dle zvolených kritérií. K zajištění větší přehlednosti aktuální probíhajících záměrů byla vytvořena část „Archivní ukončené záměry“, kde jsou záměry:

- u nichž ze závěrů zjišťovacího řízení vyplývá, že nebudou dále posuzovány podle zákona č. 100/2001 Sb.

- ukončené vydáním stanoviska

- ukončené z jiných důvodů

Pokud dotčený žádá o informaci o záměru, který se nachází v archivní části, může kontaktovat správce Informačního systému EIA na www.ceu.cz/eia a dokumenty mu jsou poskytnuty.

Průběh je aktualizována i část obsahující legislativu včetně výkladů.

Od počátku roku 2002, kdy vstoupil v platnost nový zákon o posuzování vlivů na životní prostředí, bylo k datu uzávěrky čísla 1/2003 časopisu EIA (k 30. 11. 2002) oznámeno celkem 420 záměrů. Z tohoto počtu bylo Ministerstvu životního prostředí oznámeno 56 záměrů a orgánům kraje 364 záměrů v obou kategoriích uvedených v příloze č. 1 zákona.

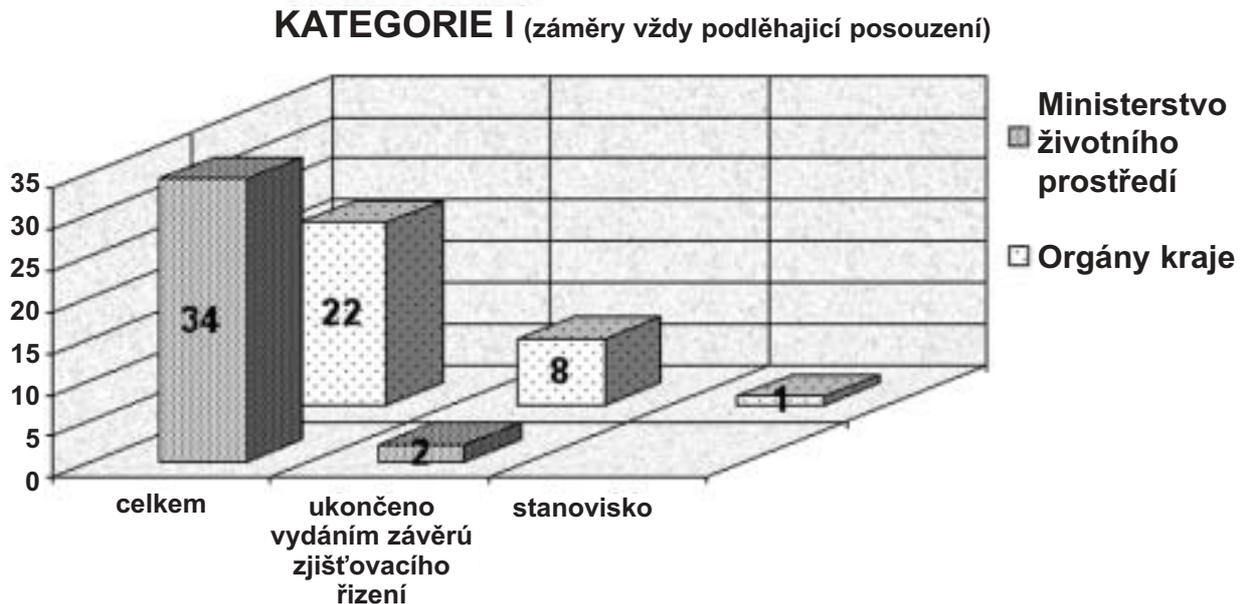
Z celkové počtu bylo v kategorii I Ministerstvu životního prostředí oznámeno 34 záměrů a orgánům kraje 22 záměrů, z nichž u deseti bylo na základě závěru zjišťovacího řízení provedeného ve smyslu § 7 citovaného zákona stanoveno, že záměr nebude posuzován podle zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí. U jednoho záměru v této kategorii bylo vydáno souhlasné stanovisko.

V kategorii II bylo z celkového počtu Ministerstvu životního prostředí oznámeno 22 záměrů a orgánům kraje 338 záměrů. V této kategorii bylo u 247 záměrů na základě zjišťovacího řízení stanoveno, že záměr nebude posuzován podle zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí. U jednoho záměru v této kategorii bylo vydáno souhlasné stanovisko. U čtyřech záměrů, byl na žádost oznamovatele, proces posuzování vlivů na životní prostředí ukončen.

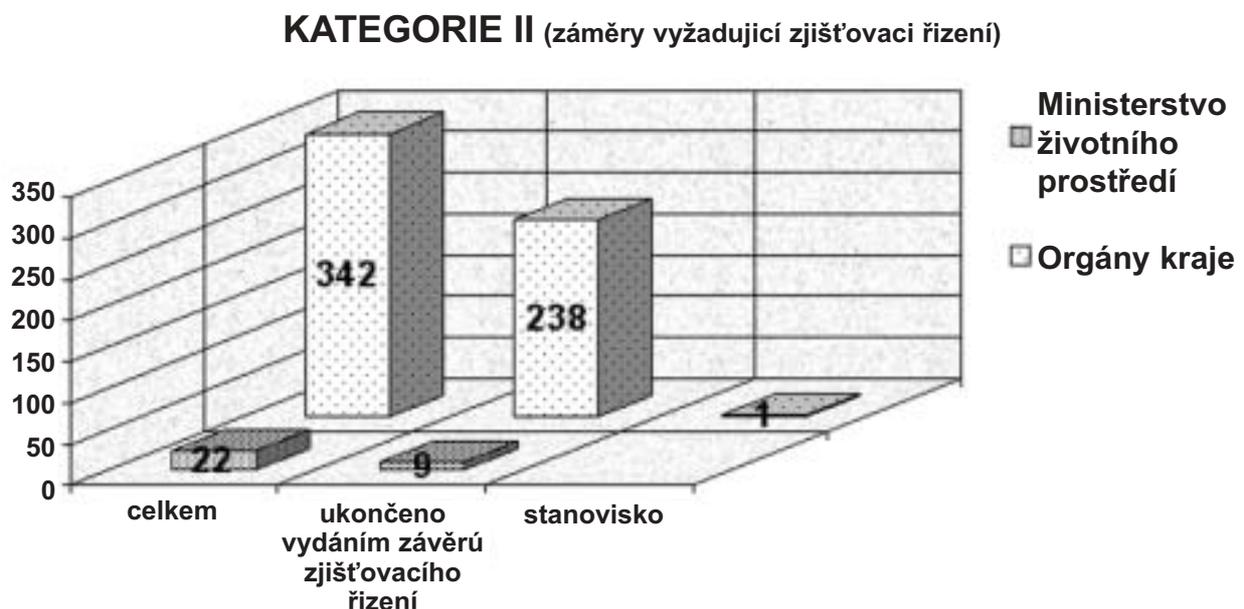
V kategorii I bylo nejvíce oznámených záměrů spadajících pod bod 10.1 - Zařízení pro nakládání s nebezpečnými odpady a dále pod bod 1.7 - Chov hospodářských zvířat s výjimkou s kapacitou od 180 dobytčích jednotek (1 dobytčí jednotka = 500 kg živé hmotnosti).

V kategorii II bylo nejvíce oznámených záměrů spadajících pod bod 10.6 - Průmyslové zóny a obchodní zóny včetně nákupních středisek o celkové výměře nad 3000 m² zastavivé plochy; areály parkovišť nebo garáží se zastavivou plochou nad 1000 m², pod bod 1.5 - Chov

Graf č. 1. Počet záměrů, stanovisek a výsledky zjišťovacího řízení.

Graf č. 2. Počet záměrů, stanovisek a výsledky zjišťovacího řízení.

hospodářských zvířat s výjimkou s kapacitou od 50 do 180 dobytčích jednotek (1 dobytčí jednotka = 500 kg živé hmotnosti) a dále pod bod 2.5 - Tižba nerostných surovin 10 000 a 1 000 000 tun/rok a pod bod 2.9 - Budování podzemních prostor pro skladování nebo umístění technologických zařízení (provozů) od 10 000 m³.

Ing. Jitka Lhotáková

Český ekologický ústav

Zkušenosti s pilotním provedením SEA vybraných programových dokumentů

RNDr. Radim Misaček

Tento text se vztahuje k proceduře posuzování vlivů vybraných programových dokumentů na životní prostředí (SEA), která bude - zejména vzhledem k následkům povodňové situace v ČR v srpnu 2002 - ukončena a v průběhu prosince t.r. Termín předložení tohoto textu neumožňuje zachytit i poslední kroky procedury (zejména výsledky veřejných projednání 10. a 11.12.2002 a obsah stanoviska MČP ČR) a měl by s nimi být proto konfrontován.

Úvod

V průběhu téměř celého roku 2002 probíhalo v České republice hodnocení vlivů programových dokumentů, především operačních programů, na životní prostředí (dále také SEA). Samo zpracování těchto programových dokumentů i jejich posouzení jsou nezbytnými podmínkami pro čerpání finančních prostředků Strukturálních fondů Evropských společenství v letech 2004-2006.

Část programových dokumentů, a to Operační program – Rozvoj lidských zdrojů (OP RLZ), Sektorový operační program Průmysl (SOP Průmysl), Společný regionální operační program (SROP) a Jednotný programový dokument pro Cíl 2 regionu NUTS-II hl. místo Praha (SPD Praha, cíl 2)¹ byly posuzovány v rámci společného projektu, financovaného z prostředků programu EU Phare.

Vzhledem k obsahu a období tvorby zadávacích podmínek projektu, které zcela neodpovídaly realitě roku 2002, lze považovat použitou proceduru SEA za poměrně specifickou. Nicméně právě tato skutečnost umožňuje zvýraznit některé aspekty, které by se při standardním průběhu procedury nemusely vůbec projevit. Právě k nim se vztahuje i text tohoto článku.

SEA tým a použitá metodika

K posouzení uvedených programových dokumentů byl sestaven SEA tým, jeho vedením byl Evropskou komisí pověřen zahraniční expert ze společnosti Agrifor Consult. Zbývající členové týmu byli českými odborníky, většinou z různých konzultačních firem, zabývajících se posuzováním vlivů na životní prostředí. Do posuzování Společného regionálního operačního programu bylo zapojeno 8 expertů, do posuzování zbývajících programových dokumentů v řadě 2 - 3 experti. V rámci celého projektu byli také vyčleněni 2 odborníci, jejichž úkolem byla mimo jiné podpora účasti veřejnosti při posuzování všech jmenovaných dokumentů.

Projekt byl zahájen v lednu 2002 s tím, že dokumentace SEA budou dokončeny a použity k tzv. konečnému zveřejnění programových dokumentů do konce srpna 2002. Tento plán odpovídal termínu ukončení projektu stanovenému Evropskou komisí do konce 3. čtvrtletí tohoto roku.

Do původního plánu určeného zadávacími podmínkami vstoupilo několik více či méně očekávaných okolností, které jej podstatně ovlivnily.

Jednalo se především o:

- opožděné předložení pracovních verzí některých programových dokumentů SEA týmu (ve srovnání se zadávacími podmínkami o několik týdnů a měsíců)
- jejich průběžnou a vícenásobnou aktualizaci a další úpravy (v některých případech i v době několika dnů před plánovaným termínem dokončení dokumentace SEA)

Zcela zásadní pak celý časový harmonogram procedury ovlivnila povodňová situace v České republice v srpnu t.r. Ta znemožnila plánované dokončení některých programových dokumentů, a podmínila tak prodloužení procedury až ke konci roku 2002. Dokumentace SEA předložené ke všem výše jmenovaným programovým dokumentům na přelomu srpna a září 2002 tak musejí být aktualizovány, aby odpovídaly jak dalším postupným verzím

¹ Výše uvedené názvy i zkratky odpovídají oficiálně užívaným termínům

programových dokumentů průběžně dokončovaným v září - listopadu 2002, tak i dokončené dokumentaci SEA Národního rozvojového plánu.

V souladu se zadávacími podmínkami vycházela použitá metodika ze tří hlavních zdrojů, které byly se souhlasem Řídícího výboru projektu (složeného ze zástupců všech gestorů zpracování programových dokumentů, MOP ER a Delegace Evropské komise v Praze) přiměřeně upravena dle specifických podmínek posouzení.

Jednalo se především o:

- zákon č. 244/92 Sb., v platném znění, o posuzování vlivů rozvojových koncepcí a programů na životní prostředí²,
- Metodiku MOP ER k SEA (květen 2000)
- Směrnicí ES č. 2001/42/EC o SEA

Samotná metodika využívala v případech, kdy to bylo vzhledem k termínu předložení pracovních verzí programových dokumentů možné, dvoukolový postup, který na základě rozhodnutí vedoucího projektu mj. zahrnoval:

- screeningovou analýzu³
- systematické a detailní posouzení vlivů všech opatření na životní prostředí⁴

Pro posuzování vlivů na OP bylo využito nejen formalizace vyplývající z obsahu přílohy č. 3 zákona č. 244/92 Sb., v platném znění, ale také relevantních referenčních cílů ochrany životního prostředí, které byly formulovány ve shodě s návrhem SEA týmu pro Národní rozvojový plán.

Podpora účasti veřejnosti

Jak už bylo zmíněno, významným krokem procedury, pro nějž byli vyčleněni 2 samostatní experti SEA týmu, byla podpora účasti veřejnosti při projednávání programových dokumentů. Na samotném počátku projektu byl s jeho garantem na české straně - Ministerstvem pro místní rozvoj - odsouhlasen postup, jak zajistit rozšířenou účast veřejnosti v rámci procedury SEA v souladu s požadavky Aarhuské úmluvy, české legislativy, environmentální legislativy EU i již citované metodiky MOP ER. Tento přístup byl projednán se všemi zainteresovanými stranami a odpovídajícím způsobem schválen také Řídícím výborem projektu.

Podpora účasti veřejnosti byla zajištěna dobrovolným zveřejněním programových dokumentů na Internetových stránkách gestorů zpracování programových dokumentů (tedy příslušnými ministerstvy a hl. místem Praha), společně s průvodními texty vypracovanými SEA týmem. Tyto texty obsahovaly základní informace o programových dokumentech, časový harmonogram jejich posouzení a informace o možnostech účasti veřejnosti v této proceduře.

Na základě doporučení SEA týmu (jehož navrhl také strukturu odpovídajících internetových stránek), obsahovaly tyto stránky také aktualizované průběžné výsledky SEA, formulace pro připomínkování jak programových dokumentů, tak i průběžných výsledků SEA, a dále e-mailovou adresu, jejíž prostřednictvím mohly být zaslány připomínky přímo SEA týmu. Internetové stránky byly pravidelně aktualizovány.

Výše uvedené platí pro všechny programové dokumenty s výjimkou, kdy jedno z ministerstev neakceptovalo návrh zveřejnění e-mailové adresy

SEA týmu a namísto toho zveřejnilo e-mailovou adresu vlastní. V důsledku tohoto kroku nemil SEA tým možnost touto cestou případné připomínky získat a tedy je ani nemohl použít při zpracování dokumentace SEA.

K podpoře šíření informací o zveřejňování programových dokumentů, průběhu jejich přípravy, stavu a průběžných výsledcích SEA i o možnostech účasti veřejnosti byly dále využity i tyto nástroje:

- Pravidelné informace poskytované prostřednictvím vybraných internetových konferencí nestátních neziskových organizací - NNO (EU a životní prostředí, Regiony, ad.)

- Pravidelné informace prostřednictvím obsáhlého a průběžně doplňovaného e-mailového seznamu adresátů (NNO, zástupci regionů, ostatní týmy SEA, případně další zainteresované osoby, atd.), který byl konzultován s MOP ER

- Elánky v několika standardních i elektronických časopisech (Obec 2002 - speciální příloha, bulletin CEMC, Ekolist, Stáříky a další).

- Informace prezentované na speciálních i souvisejících seminářích (viz níže).

Základní informace o možnostech účasti veřejnosti v projektu byly prezentovány na semináři NNO, jehož se zúčastnili rovněž zástupci dalších SEA týmů pro posouzení zbývajících programových dokumentů, včetně Národního rozvojového plánu (NRP).

V srpnu 2002 se dále pod záštitou MMR ER konal veřejný seminář k SEA všech programových dokumentů zorganizovaný SEA týmem citovaného projektu Phare. Jeho cílem bylo seznámit zainteresované osoby se stavem přípravy programových dokumentů, s průběžnými výsledky SEA (většinou výsledků SEA pro NRP) a dát účastníkům možnost vznášet připomínky, poznámky i doporučení před finalizací dokumentací SEA. Účast na tomto semináři byla bohužel značně ovlivněna neočekávaným vývojem povodňové situace v Praze, takže se semináře mohl zúčastnit jen omezený počet zájemců. Veškeré poznámky, připomínky a doporučení jež byly během semináře vzneseny, byly prodiskutovány přítomnými zástupci ministerstev a hlavního místa Prahy a zástupci týmů SEA a následně využity pro finalizaci jak programových dokumentů, tak i dokumentací SEA.

Dílejší výsledky procedury

Vzhledem ke skutečnosti, že posouzení vlivů vybraných programových dokumentů na životní prostředí bude ukončeno a tedy i souhrnně zhodnoceno a po veřejných projednáních a následném vydání stanoviska MOP ER, lze dále uvedenou citací považovat za dílejší poznatky, nicméně dostatečně vypovídající o výsledcích použitého postupu.

Na základě komplexní provedení posouzení došel SEA tým k závěru, že jednotlivé programové dokumenty (OP RLZ, SOP Průmysl, SRP, SPD Praha, č. 2) neobsahují žádné opatření, které by implicitně vedlo k poškození životního prostředí. Podmínkou je pečlivý a odpovídající provedení výběru (implementace) jednotlivých projektů.

² Protože tento zákon se nevztahuje na OP RLZ, byl v tomto případě aplikován na dobrovolné bázi

³ S výjimkou OP RLZ, pro nějž byla zvolena alternativní forma posouzení z důvodu jeho specifického postavení (viz též pozn. 2)

⁴ Podrobněji viz „Závěrečná zpráva projektu „Posouzení vlivů vybraných operačních programů na životní prostředí“, Agrifor Consult, Brusel, říjen 2002.

Současní došlo ke shodě, ☐e jednotlivá opatření nejsou v rozporu s 6. Environmentálním akčním programem ES. I v tomto případě významní záleží na vhodném výběru projektů, který je klíčovým momentem pro zajištění pozitivních vlivů daných opatření na ☐ivotní prostředí. Pokud u některého opatření existují potenciální negativní vlivy, je možné je vhodným výběrem projektů eliminovat nebo, v případě potřeby, minimalizovat.

Proto tým SEA doporučil vinovat maximální pozornost výběru konkrétních projektů a rovněž uvádět je v zadávacích podmínkách environmentální ukazatele naplňování relevantních referenčních cílů ochrany ☐P, které budou následně využity při výběru projektů. Ty budou na jedné straně důležitým návodem pro uchazeče o podporu a na druhé straně umožní v rámci výběrového řízení explicitní vyhodnocení potenciálních environmentálních vlivů předloženého projektu. Soubor navržených ukazatelů by měl být součástí programového dodatku dokumentů, které nebyly pro posouzení v rámci projektu k dispozici, respektive nebyly ještě dokončeny.

SEA tým zhodnotil výsledky procedury z hlediska požadavků Příručky SEA⁵ a dále doporučil řadu opatření pro další procedury SEA⁶.

Z těchto návrhů lze jako jeden z příkladů uvést doporučení v již zmínované oblasti podpory účasti veřejnosti.

Při porovnání úsilí vinovanému podpoře účasti veřejnosti s dosaženými výsledky lze konstatovat jisté zklamání. Přestože jen informace o zveřejnění aktualizovaných verzí programových dokumentů, lokalizaci internetových stránek, možnostech připomínkování atd... zveřejnil SEA tým v průběhu projektu pomocí nástrojů uvedených v předchozí kapitole více než 15x, nebyla odezva veřejnosti, respektive nestátních neziskových organizací, odpovídající.

SEA tým identifikoval následující pravděpodobné příčiny tohoto výsledku:

- Samotná povaha operačních programů. Nedostatek informací o kontextu operačních programů způsobil, ☐e jejich hodnocení jsou obtížně srozumitelná pro laiky, kteří nerozumí některým technickým požadavkům vyplývajícím z legislativy České republiky i legislativy ES pro oblast využívání Strukturálních fondů.

- Zveřejňování operačních programů a dokumentací SEA bylo i pro předem informované návštěvníky internetových stránek nedostatečně přehledné. Navíc jsou soubory všeobecně velmi objemné a jejich stahování z internetu vyžaduje hodně času.

Nicméně i pro další procedury SEA doporučil SEA tým využívat jako hlavní informační zdroj internet, doplnit dalšími nástroji, jakými jsou e-mailové adresáře, elektronické konference apod. Více pozornosti by mělo být věnováno „zviditelování“ problematiky na stránkách zpracovatelů programových dokumentů a svoji roli jistě sehráje také rozšíření internetu a nezbytné zlepšování úrovně informačních technologií v ČR v nejbližších letech.

Závěr

Procedura SEA v rámci projektu EU Phare „Posouzení vlivů vybraných operačních programů na ☐ivotní prostředí“ byla ukončena předložením dokumentací SEA na přelomu srpna a září 2002. Poznatky zachycené v samotných dokumentacích i závěrečné zprávy projektu poskytují řadu

námětů a doporučení, které se vztahují nejen k posuzovaným dokumentům, ale také k dalším případným posouzením SEA.

Vzhledem k posunu dokončení programových dokumentů vyvolaném povodňovou situací v ČR by zpracované dokumentace SEA měly být následně aktualizovány, aby odpovídaly změnám a úpravám provedeným v souvisejících programových dokumentech. Zbývající část procedury SEA bude zahrnovat především veřejná projednání programových dokumentů a dokumentací SEA a následné vydání stanoviska M ČR. Vzhledem k tomu, ☐e tento text musel být dokončen před tímto závěrečnými kroky procedury, měl by s nimi být přiměřeně konfrontován.

RNDr. Radim Misiáček

Ostrava, 4.12.2002

⁵ SEA a integrace aspektů ochrany ŽP do strategického rozhodování. Studie zpracovaná ICON Consultants Ltd. pro Evropskou komisi, DG Environment, květen 2001

⁶ viz již citovanou Závěrečnou zprávu projektu

CD-ROM Environmentální informace 2001/2002

Průvodce po informačních zdrojích a službách v oblasti životního prostředí a oblastech souvisejících, verze 2.0

Česká republika na cestě k udržitelnému rozvoji

Ing. Jiří Stach

Ústav pro ekopolitiku, o.p.s., připravil ve spolupráci s řadou organizací a institucí veřejné správy i nestátními neziskovými organizacemi a vybranými komerčními subjekty již potěšit v řadě CD-ROM, jeho hlavním cílem je poskytnout uživateli environmentálních informací praktický nástroj, který by jim pomohl lépe se orientovat ve stále narůstajícím množství dostupných informačních zdrojů a služeb v této oblasti.

Nová verze byla zpracována v několika fázích v průběhu roku 2002 a distribuce bude zahájena v prosinci 2002. V září 2002 probíhala omezená distribuce zkušební verze účastníkům projektu a dalším vybraným uživatelům a následně probíhlo dopracování podle obdržených připomínek a také doplnění informací o průběhu a hlavních výstupech Svitového summitu o udržitelném rozvoji (WSSD, srpen/září 2002, Johannesburg, Jihoafrická republika).

Základní cíle produktu:

Hlavním smyslem přípravy uvedeného produktu bylo vytvořit praktický nástroj, který by uživateli zjednodušil a zrychlil cestu k požadovaným informacím. Na CD najdete zejména „informace o informacích“ – tj. stručné popisy datových a informačních zdrojů a souvisejících služeb a aktivit a v řadě případů i ukázky těchto informačních zdrojů. Stejně jako u předchozích verzí jsme i do této zařadili základní informace k problematice poskytování informací a účasti veřejnosti na rozhodování (včetně aktuální právní úpravy v této oblasti), zejména k tzv. Aarhuskému procesu. Naším cílem bylo mimo jiné zmapovat a přiblížit uživateli v ČR základní trendy, procesy a aktivity v ČR i na mezinárodní úrovni v oblasti environmentální informatiky, zejména se zaměřením na metainformační systémy, a to v kontextu obecnějších trendů a procesů (informační společnost).

Produkt si také, jak vyplývá i z podtitulu, klade za cíl zrekapitulovat vývoj v ČR v oblasti ochrany životního prostředí a udržitelného rozvoje během posledních deseti let a zároveň zachytit hlavní vize a představy o dalším možném smírování. Snažili jsme se tak reagovat na Svitový summit o udržitelném rozvoji, který se konal na přelomu srpna a září v jihoafrickém Johannesburgu, a související aktivity v České republice i na mezinárodní úrovni. Oproti předchozím verzím jsou proto na CD-ROM ve větší míře zastoupeny informace týkající se základních koncepčních a strategických dokumentů, a to jak českých, tak i mezinárodních (Evropská unie, OECD, OSN, ...).

Obsah CD-ROM:

CD-ROM je rozdělen do několika základních bloků:

Problematika poskytování informací

Blok obsahuje základní informace o právní úpravě v této oblasti v České republice se zaměřením zejména na oblast životního prostředí a dále vybrané navazující dokumenty k této problematice.

Základní informační zdroje

Část obsahuje přehledy a dokumenty zpracované ve spolupráci s různými organizacemi a je orientována zejména na přehledy a základní popisy provozovaných či budovaných metainformačních systémů a přehledů, portálů, informačních systémů, databází a publikovaných souhrnných materiálů typu ročenek a analýz či zpráv za rok. Dále obsahuje údaje o základních informačních zdrojích v dané oblasti na internetu v ČR i zahraničí.

Tato část obsahuje také podrobné údaje o veřejných knihovnických a informačních službách (VKIS) organizací resortu MOP i vybraných informačních střediscích pro veřejnost provozovaných v rámci dalších resortů.

Udržitelný rozvoj

Tento blok se zaměřuje především na zachycení základních procesů a trendů probíhajících na globální, regionální, národní a místní úrovni souvisejících s problematikou udržitelného rozvoje. Uživatel zde najde základní dokumenty koncepčního charakteru v oblasti udržitelného rozvoje zpracované a přijaté jak na úrovni mezinárodních organizací a institucí (OSN, OECD, EU, ...), tak na úrovni jednotlivých států. Zvláštní pozornost je věnována přípravě na Svitový summit o udržitelném rozvoji (WSSD) ve sviti i v ČR, jeho průběhu a základním výstupům z něj. V části týkající se ČR lze nalézt informace k procesu příprav na uvedený summit i souvisejícím a navazujícím aktivitám a procesům na vládní i nevládní úrovni (např. přehled koncepčních dokumentů /strategií, koncepcí, politik, akčních plánů apod./ souvisejících s problematikou udržitelného rozvoje). Kromě koncepčních a strategických dokumentů zde najdete i dokumenty a materiály typu hodnotících zpráv a dlouhodobějších analýz, respektive výhledů do budoucna, vizi apod.

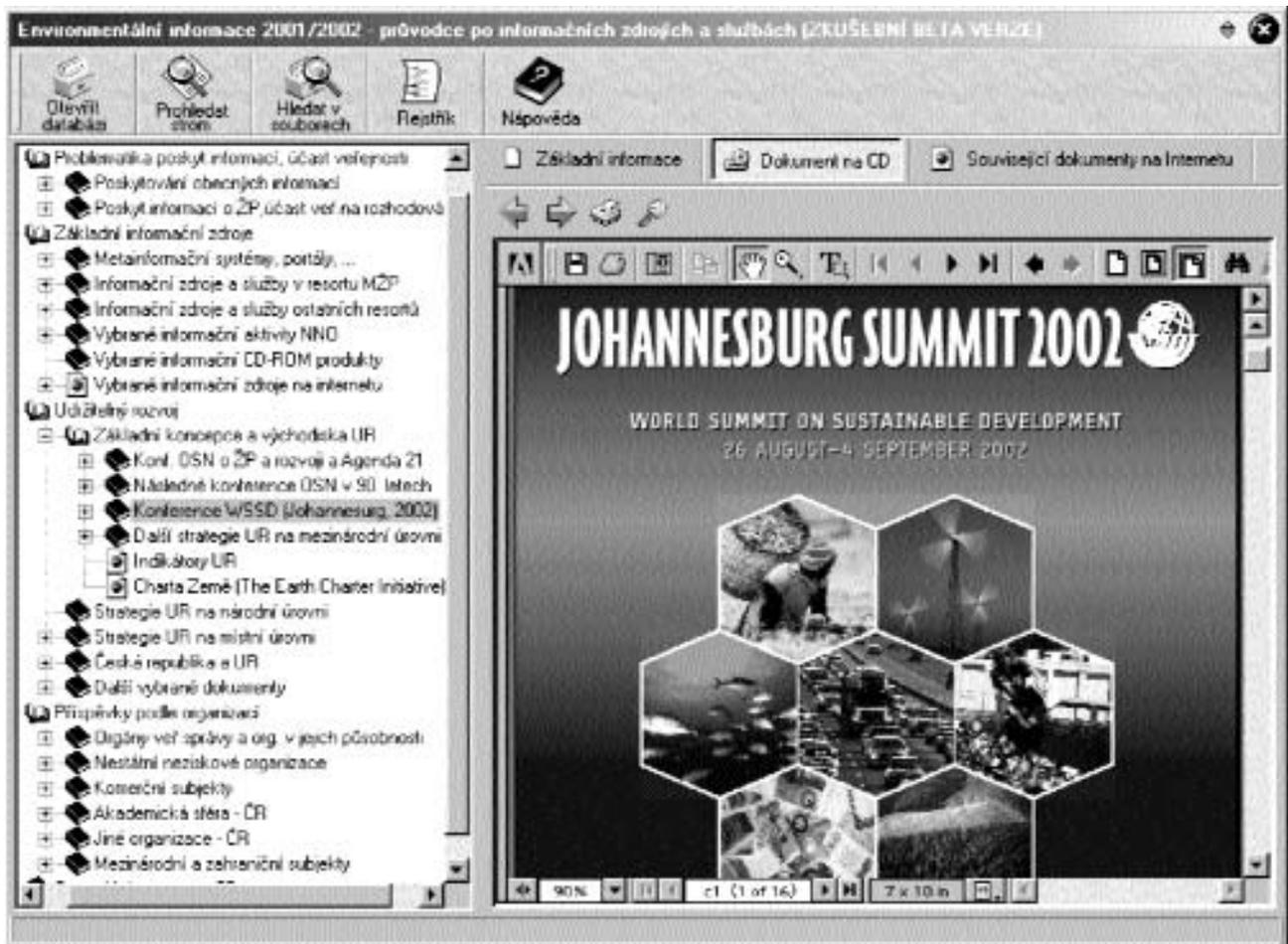
V této části jsou také zařazeny další materiály nevládních organizací i státních organizací zaměřené zejména na environmentální vzdělávání, výchovu a osvětu, práci s veřejností a další díle témata související s udržitelným rozvojem (průmysl, energetika, doprava, cestovní ruch, zdraví, ...).

Příspěvky podle organizací

Blok obsahuje prezentace jednotlivých organizací včetně údajů o dokumentech, které jsou obsaženy v dalších blocích v rámci tematického členění.

Práce s CD-ROM, HW a SW požadavky:

Produkt svoji obsluhou navazuje na předchozí verze. V rámci přípravy nové verze jsme se samozřejmě snažili její vylepšit z hlediska „přijemnosti“ uživatelské obsluhy, zejména s ohledem na připomínky k určité

nepřehlednosti a obtížnosti vyhledávání konkrétních informací. Hlavní novinkou v rámci vyhledávání je funkce Rejstřík, která umožňuje vyhledávání v položkách podle cca 60 předdefinovaných termínů (oblastí). Další novinkou je možnost přímého prohlázení dokumentů v řadě dalších formátů (PDF, produkty MS-Office).

Novinkou oproti předchozí verzi je také možnost síťového provozu (přes sdílenou CD mechaniku nebo z datového serveru organizace)

Doporučená minimální konfigurace:

HW – počítač PC Pentium, 16 MB RAM, CD-ROM mechanika, SVGA graf. karta – rozlišení

800 x 600, High Color, SW – Windows 95, internet prohlázení MSIE 4.0 a vyšší.

Distribuce CD-ROM:

CD-ROM (verze 2.0, listopad 2002) bude připraven v nákladu 1500 ks (základní distribuční sada) a během zimy bude distribuován na vybraná místa (jednotlivá ministerstva a jejich odborné organizace, informační střediska resortu životního prostředí a vybraná informační střediska jiných resortů, nestátní neziskové organizace s celostátní působností, krajské úřady, vybrané okresní a místské úřady, knihovny, školy apod.).

V rámci cílené distribuce (cca 1000-1200 ks) bude CD zasíláno zdarma, ostatní CD budou distribuována převážně za režijní cenu (zájemcům z neziskové sféry), popř. dalším zájemcům.

Zpracování produktu je dlouhodobě finančně podporováno zahraničními sponzory ÚEP v rámci projektu Informačního centra ÚEP. Distribuce produktu jednotlivým skupinám uživatelů je v jednotlivých letech finančně

podporována dalšími sponzory projektu – komerčními subjekty z České republiky – jejich prezentace najdete na CD-ROM.

Distribuce produktu v rámci resortu MŽP je finančně podporována Ministerstvem životního prostředí.

Distribuci produktu v regionech podpořily v roce 2002 také společnosti Pražské služby, a.s. (hlavní místo Praha) a Severomoravská energetika, a.s. (Moravskoslezský kraj).

Zpracovatelé, spolupracující organizace:

Koordinátorem a hlavním zpracovatelem produktu je Ústav pro ekopolitiku, o.p.s., hlavními spolupracujícími organizacemi byly MŽP a jeho útvary (odbor informatiky, odbor strategií, odbor pro styk s veřejností, oddělení Referenčního informačního střediska), dále jednotlivá střediska VKIS resortu MŽP spolupracující v rámci Poradního sboru, Český ekologický ústav (odd. environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty) a Centrum pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy v Praze.

Odbornými příspěvky, radami a připomínkami se dále na projektu dlouhodobě podíleli Ing. Ondřej Velek (koordinátor Programu Právo na informace o životním prostředí Nadace Partnerství), Ing. Jaroslav Šolc (Magistrát hl. m. Prahy, odbor informatiky) a PhDr. František Hrdlička (MŽP, oddělení propagace).

Aktuální informace k průběhu distribuce a pokračování projektu Informačního CD-ROM naleznete na www stránkách ÚEP (adresa: <http://uep.ecn.cz>) v části Informační centrum ÚEP, pod odkazem Informační zdroje v MŽP - CD-ROM Průvodce.

Jiří Stach, Informační centrum ÚEP

Ústav pro ekopolitiku, o.p.s

jiri.stach@ecn.cz

EIA Posuzování vlivů na životní prostředí – vydává MŽP ve spolupráci s Centrem EIA při Českém ekologickém ústavu

- Redakce: Mgr. Naděžda Bilincová, ČEÚ, Kodaňská 10, 100 10 Praha 10, tel. 67 22 52 88, e-mail: bilincova@ceu.cz.
- Administrace a objednávky: SEVT a. s., Pekařova 4, 18 106 Praha 8 – Bohnice, tel. 02/83 09 03 54 (52), fax 02/33 55 34 22, e-mail sevt@sevt.cz. • ISSN - tistena verze 1211-7269
- Předplatné měsíčníku Věstník a Zpravodaj MŽP s čtvrtletníkem EIA pro rok 2002 je 500,- Kč.
- Sazba: Litostudio.cz • Tisk: PeMa • Otištěné příspěvky nemusí vždy vyjadřovat stanovisko MŽP ČR